

A nők a vasmű városába mentek

Rendezetlen nőügyek

SZÉPLAKY GERDA

Kortárs Művészeti Intézet, Dunaújváros, 2016. I. 22-ig

Ha a dunaújvárosi Vasmű úton sétálva megérkezünk a Kortárs Művészeti Intézet elé, a hatalmas üvegfalon át furcsa alkotásokat pillanthatunk meg. Egy újtjelző szalagokból kirakott, többsoros függönyzuhatagot; egy levegőben lebegő, elszáradt fenyőfát; egy beazonosíthatatlan szobrot, amelyen csúcsa leginkább pálmafára emlékeztet és egy festményt, amelyen rózsaszín fotel előtt piros női papucs és zöld banánhéj árválkodik. Az előtűnő tárlat ezzel a néhány, szellősen elhelyezett műtárggyal kelletti magát. Vagy inkább nem is kelletti, mert éppen hogy nem akar hivalkodni és csábítani. Sőt egyenesen azt az érzést ébreszti, hogy itt a hiány

A koncepció arra vállalkozik, hogy bemutassa a kortárs magyar képzőművészet fiatal és középgenerációs alkotóit. *Dudás Barbara* kuratori vezetője szerint a kiállítás „a pusztán nőművészeti megközelítés helyett a női alkotói attitűd különböző aspektusait, árnyalatait vizsgálja”. Ez a meghatározás zavarba ejtő. Mert mit is jelent a női alkotói attitűd a kritikai szellemet közvetítő megközelítés nélkül? Mivel valódi tematika nincs, a válogatás óhatatlanul önkényes. Miért hiányoznak a kiállítottak közül a felsorakoztatott generációk meghatározó nőművészei? Miért nem látunk itt alkotást Baglyas Erikától, Németh Ilonától vagy éppen Bondor Csillától (hogy csak néhány nevet említsek)? És miért nincs jelen például Németh Hajnal, a kortárs magyar videoművészet egyik legfontosabb képviselője, ha már a női alkotói attitűd sokszínűségének felmutatása a cél? Egyáltalán: miért nincsenek a kortárs technikai médiumokat használó művek (az egyetlen videón, *Fátyol Viola Öltözködés* című munkáján kívül)?

Mindazonáltal az alkotások egytől egyig a női identitás kérdéseivel szembesítenek – ha a kurátor részéről nincs is tematikus kiemelés, amivel pedig koherensebbé tehetné a tárlatot, sem szekciókra bontott (akár termék szerinti) rendezés. A kiállított művek színvonalában azonban nagy különbségeket tapasztalunk. Vannak olyan művészeti toposzok (eszköz-, anyaghasználat, motívumvilág), amelyek a feminista diskurzusban mára elhasználódtak, s csak újszerű, progresszív üzenetek közvetítése révén, még inkább parafrazisként lehet ezeket felidézni. *Hitka Viktória Textil zsebkendő naplójának* hímtett mondattöredékei közhelyesek, *Szabó Eszter Anna* falvédőjéhez hasonló, rengeteget láttunk. Kétséges esztétikai tartalommal bír *Keresztes Zsófia* szobra is (Cate Cotton mutatóujjának ereklyetartója), mely egyébként humoros mű, ám nem jut el a mélyebb jelentéstartalmakat hordozó ironia megfogalmazásához. Ahogyan *Cseh Lili Merő K* című műve sem több egy jó arányérzékkel kivitelezett, formai ötletnél, de szerencsére a kiállításon sok erős munkát is láthatunk. Az utcai portálon keresztül megpillantott szalagfüggöny *Benczúr Emese* konceptuális műve, amelynek piros-fehér ponyvacsíkjain – egy bizonyos perspektívából – kiolvashatóvá válik a címadó kifejezés: *Out of Order*. Az anyaghasználat révén az utcai közlekedést, azaz a nyilvánosság szféráját megidéző téralkotás, a függőnymotívum révén utalás a lakások belső, intim világára is. A szavak („használaton kívül”) ugyanakkor nyilvánvalóvá teszik a mű állítását: a két szféra között nem lehetséges átjárás. *Imre Mariann A mulandóság rögzítése* című művében a tőle megszokott technikai megvalósí-

EPERJESI ÁGNES:

Módszertan, 2015,
fotóelméleti szobor, lábakon álló
plexi installáció, 135x60x60 cm

FAJGERNÉ DUDÁS ANDREA:

Önarckép anyaként, 2015,
olaj, vászon 170x190 cm

és a csend is oda lett állítva az alkotások mellé – érzékeny módon, aurát teremtve körülöttük. Továbbhaladva meglátjuk a plakátot s rajta a címet, *Rendezetlen nőügyek*, majd a kiállítók listáját csupa női névvel. Erre felkapjuk a fejünket: hát úgy, a nők vonultak be a galéria falai közé! De mit keresnek éppen itt, az öt éves tervek és a vasakat egykori mintavárosában?

A gender-elméleteken alapuló kritikai beállítódás, mely elsősorban a társadalmi szerepek, a szexuális és a biológiai nem összefüggéseinek tematizálását jelenti, ma már része a kultúratudományoknak és a művészeti reflexióknak. A rendszerváltást követően számtalan, a feminista szemléletet reprezentáló tárlat született, a *Rendezetlen nőügyek* ebbe a sorba illeszkedik.

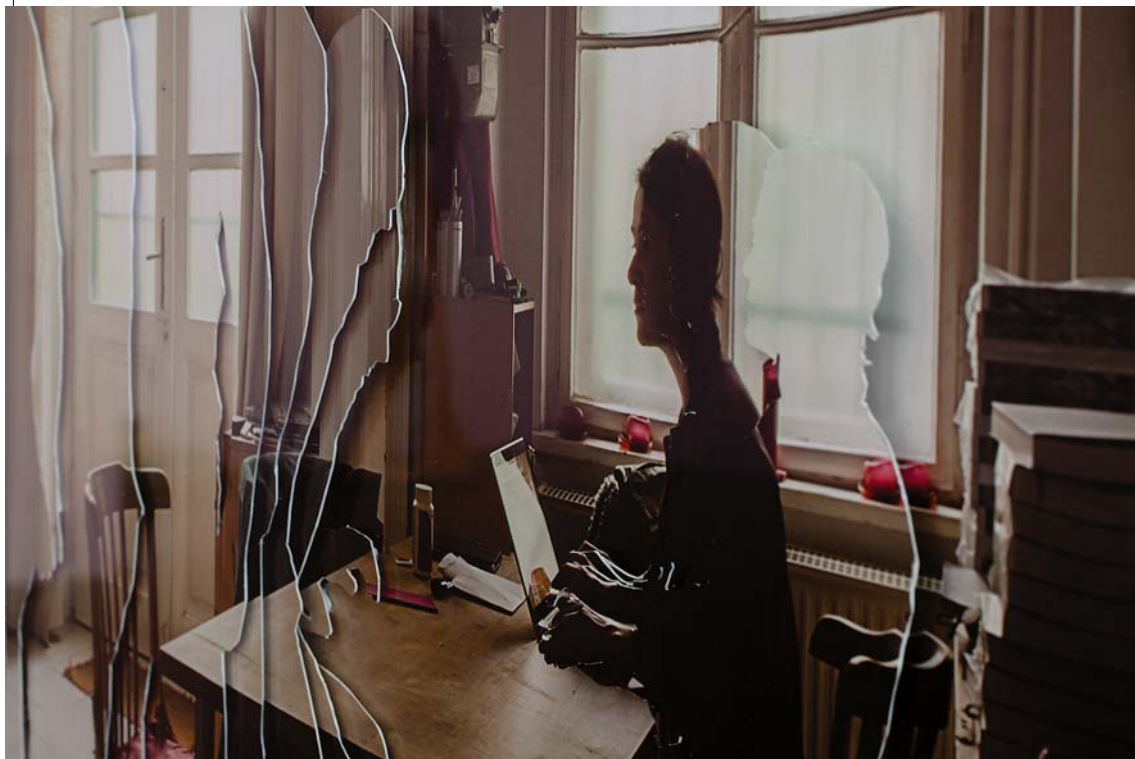
táshoz, a betonhímezéshez nyúl. A kiállítóterbe beemelt objekt, az elszáradt fenyőfa valóságos tárgyi mivoltára a képmás-mivolt felesel, de nem tükrösképként: a művész a karácsonyfatarató-talp betonjába zöld színű fonállal öltögette bele az elhullajtott tűleveleket. Valóság és fikció, jelen és múlt szembeállítását látjuk, egyúttal a művészeti alkotótevékenységre vonatkozó reflexiót, mely a „megörökítést” tipikus női praktikával, a varrás által hajtja végre. Gazdagon rétegzett mű *Eperjesi Ágnes* „fotóelméleti szobra” is, a Módszertan: a festőállványlábra helyezett, áttetsző plexidoboz. A dobozban könyvek sorakoznak, melyekért fekete textil-nyíláson át két oldalról is be lehet nyúlni, ugyanakkor a zsúfoltság miatt semmit sem lehet kivenni belőle. A nyitott doboz felidéri a szemlélőben a – leggyakrabban a nyílásai révén azonosított – női test eszméjét. Csakhogy ez a nyitottság itt paradoxonként értelmeződik: bele lehet nyúlni, valameddig bele lehet hatolni, ám a titkait nem

lehet kihalászni, a lényegétől megfosztani képtelenség. A festőtábla helyén álló könyvek pedig a művészeti alkotás elidegenedésére, tudományossá válására utalnak. Eperjesi művével izgalmas párbeszédbe kezd az úgyszintén a Pinceszínházban elhelyezett festmény, az *Őnarckép anyaként*. *Fajgerné Dudás Andrea* műve felkavaró esztétikai hatást ébreszt. A vastagon felhordott festékréteg nyersességével a figuratív motí-

TARR HAJNALKA:
Can't Get It, 2013,
értelmezőszótár, rétegelt lemez,
268x438 cm

MOLNÁR ÁGNES ÉVA:
Százszor – Százszor – Megváltotatam a bőröm színét; Százszor – Nem leszek többé vonzó, 2015,
inkjet print, alu-dibond lemez,
40x40 cm

CSÁKY MARIANNE:
Időlagút – Konyhából, 2015,
lambda fotó, fotókollázs,
60x90 cm

vumok gazdagsága felesel – a virágmintás tapétában és padlóban az Énekek énekére történő utalást ismerhetjük fel. Az önarckép helyére, ahogyan azt már megszokhattuk Fajgernétől, most is a saját testének ábrázolása kerül, egy minden idealizáló finomkodástól mentes, mezítelen aktként. A képi narratívából a nőművész identitása bontakozik ki, mely nem az egységre, inkább ellenkezőleg, a széttartásra, a heterogenitásra épül. A középkori és reneszánsz művészetből jól ismert, szoptató Mária-toposzt parafrázeálja a festmény: a ruhátlan Máriát látjuk, akinek mellei itt sem a szexuális vágy tárgyaiként tűnnek elő, hanem a táplálás okán. Az anya, Fajgerné, az elbeszélésben egyúttal tudós is, aki hétköznapi foglalatosságai közepette egy könyvhalmaz tetejére ül, hogy méhén és testén keresztül juthasson

BENCZÜR EMESE:
Out of order, 2010,
műanyag szalagok

el fejébe a tudás. Mindeközben csakis úgy válhat művésszé, ha a gyermekét tartó két kezén túl növeszt még kettőt, melyekkel festeni tud, és még egy ötödiket, hogy jó feleségként ebédet kavargasson.

A női identitás lehetőségeit önarcképeken keresztül kutatják azok a fotósorozatok is, amelyek a rendezés erényeként kivételesen ugyanabba a térbe, a Kisterembe kerültek. Nagy Kriszta x-T beállított képein a szexuális vágykeltés médiumaként ábrázolt női testet dekonstruálják

azok a többnyire közhelyes testfeliratok és tetoválások, amelyek ironikus módon reflektálnak a szexuális kiszolgáltatottságra és a tárgyiasultságra. Testtetoválásokat fotóz Molnár Ágnes Éva is Százszor című sorozatában. Ám itt nem önarcképeket, hanem testportrékat látunk, arcokat, kézfejeket, lábszárakat, amelyek a tollal rájuk írt folyékony szöveggel s a körjük helyezett szimbólumokkal (például a Vénusz-ábrázolások attribútumát jelentő ékszerekkel vagy a mulandóságot megidéző koponyamotívummal) a női identitás kisajátíthatóságára, mások által való megkonstruálhatóságára kérdeznek rá. Páhi-Fekete Noémi Metamorfózis-Kaméleon című, fotó alapú munkáin keverednek a világ valós, szimbolikus és imaginárius síkjai. Mindegyiken egy kaméleonmaszkba bújtatott nő végzi mindennapi tevékenységeit: tereget, fürdik, főz, mos. És ezek során nemcsak hogy álarcot visel, kilépve az önazonosság lehetőségéből, hanem környező világának a rabja is:

körbeveszik és megjelölik a hétköznapi élet jelentéktelen tárgyai.

A kisajátítás stratégiáira való kritikus reflexiókkal találkozhatunk az Uitz teremben installált képeken is, melyek többnyire nem hagyományos technikákat alkalmaznak. Chiff Mária fotórajzaiból olyan családi album bontakozik ki, melyben a női identitásformák kerülnek előtérbe, azono-

sulva a külsődleges jelölökkel, a ruházattal például, s a hozzá rendelt élethelyzetekkel. *Csáky Mariann*tól egyetlen fotókollázst látunk (Időlagút – Konyhából), mely a tárgyak és az emberek sziluettjeinek egymásra rétegzésével különböző idősíkokat vetít egymásra. A konyhában a laptopján dolgozó nő azért kerül időlagútba, mert a pillanatok számára egymásba mosódnak, összefolynak. Ez a „nőies léttapasztat” alapjaiban kérdőjelezi meg a patriarchális történelem-felfogás lineáris időbeliségét. *Tranker Kata* papír alapú kollázsai a térbeliséget nemcsak optikailag jelenítik meg, hanem valós bemélyedésekkel, „dobozolásokkal” is, a bezártság és a rögzítettség élményét közvetítik. Igazolja ezt a papírlapra kézzel felírt idézet is a „genos” fogalomról, melyet Hérodotosz egykoron a nemzetiséghez, családhoz, vérséghez való tartozásként határozott meg. *Tarr Hajnalka* hatalmas méretű, 12 táblából álló kollázsa úgyszintén a fajták szerinti csoportosításról szól. Ám itt nem nők, hanem – a metaforikus értelmezést megengedő – lepkék vannak a gyűjtemény részeként rögzítve, melyek nem is valódiak, hanem papírlépkék: a Magyar Értelmező Kéziszótár lapjaiból lettek kivágvva. A művész eltérő árnyalatú lepkéket helyez egymás mellé, s a papírlapok közötti színváltások révén betűket képez. Így válik lehetővé a címben is szereplő kifejezés, a Can't Get It kiolvasása. A fluxus poétikáját is használó, konceptualista alkotás *Damien Hirst* valószínűleg lepkékből felépített műveit idézi, ám itt nem az elmúlás kérdése kerül előtérbe, hanem a verbális üzenetben kifejeződő, többértelmű jelentés, mely szerint a gyűjtés és az osztályozás nem teszi lehetővé sem a birtoklást, sem a tudást. *Göbölös Luca* viktoriánus kori fotózási gyakorlatot parafrázáló sorozatából – érthetetlen módon – itt csupán egyetlen fénykép látható (*Brandenburgi kapu*, Berlin). Ismeretes, hogy a sorozat minden egyes darabján egy lepellel letakart, a gyermekét tartó anyát látunk – különböző helyszíneken megörökítve. S mivel minden egyes alkotást autentikus műnek tekinthetünk, így éppen a különbözőségekből fakadó jelentésárnyalatok vesznek el a műből.

Bár a válogatás aligha törekedett a teljességre, a szépen installált kiállításon a kortárs képzőművészet jó néhány fontos női alkotója szerepel – a már említetteken kívül *Blahó Borbála*, *Bíró Eszter*, *Czene Márta*, *Jagicza Patrícia*, *Kiss Anna*, *Kocsi Olga*, *Moizer Zsuzsa*, *Turcsány Villő* és *Verebics Ágnes*. A Rendezetlen nőügyek ilyen módon szükségképpen szól a női másság reprezentációjáról. Márpedig a női másságra épülő értékrend és érzékenység itt, a feminista tradícióktól érintetlen, a múltjától nehezen szabaduló iparváros közepén, a szocreál épületek dzsungelében különösen hatásosan tud megjelenni.

PÁHI-FEKETE NOÉMI: Metamorfózis – Kaméleon, 2014, giclée print, 54x75 cm, 47x65 cm, 54x75 cm